

Wstęp

Opracowanie słownika limnologicznego stanowi próbę pionierską. Celowość tego typu pracy wynika z faktu, iż w ostatnich dziesięcioleciach ukazało się kilka tysięcy prac z zakresu limnologii fizycznej, a konsekwencją był bardzo duży przyrost wiedzy o jeziorach i zbiornikach wodnych.

Początki badań jeziornych w Polsce przypadają na XIX wiek, jednak szybki rozwój hydrologii, w skład której wchodziła limnologia, miał miejsce w XX wieku, szczególnie w jego drugiej połowie. Następstwem tego było pojawienie się coraz doskonalszej aparatury, innych metod badawczych oraz nowej terminologii. Za tym z kolei szła potrzeba wyjaśniania odkrytych zjawisk i tworzonych pojęć. W rezultacie coraz wyraźniej z hydrologii ogólnej zaczęła się wyłaniać nowa specjalizacja, tj. limnologia fizyczna, której konkretnym przedmiotem badań są jeziora i zbiorniki sztuczne.

Ponadto na wielu wyższych uczelniach w kraju pojawił się odrębny przedmiot – limnologia fizyczna. Z uwagi na to, że do chwili obecnej nie ma syntezy wiedzy z tej dziedziny w formie słownika, powstała konieczność wypełnienia powstałej luki. Tak więc słownik z jednej strony ma stanowić próbę zestawienia, a z drugiej ujednolicenia polskiego słownictwa z zakresu limnologii.

Słownik opracowano, adresując go zarówno do studentów, jak i naukowców, tj. do hydrologów, hydrobiologów oraz innych specjalistów z zakresu szeroko rozumianych nauk przyrodniczych, włączając w to ochronę środowiska. Autorzy słownika przez wiele lat prowadzili na uczelniach wykłady, ćwiczenia i zajęcia terenowe z limnologii, a nabyte doświadczenie oraz wiedzę postanowili wykorzystać do usystematyzowania zagadnień oraz polskiej terminologii z tego obszaru hydrologii, jakim jest limnologia fizyczna.

Należy zaznaczyć, że słowniki zostały opracowane dla wielu pokrewnych dziedzin nauki. Można wymienić np. *Słownik hydrobiologiczny* (L. Żmudziński, A. Pęczalska, 1984), *Słownik hydrobiologiczny* (L. Żmudziński i in., 2002), *Słownik geologii dynamicznej* (W. Jaroszewski, L. Marks, A. Radomski, 1985), *Słownik hydrogeologiczny* (A.S. Kleczkowski, A. Rózkowski, 1997), *Słownik hydrogeologii i geologii inżynierskiej* (J. Bażyński, S. Turek, 1969), *Międzynarodowy słownik hydrologiczny* (A. Magnuszewski, U. Soczyńska, 2001), *Ozeroznawstvo. Ukrajinsko-rossijskij slovník* (L.V. Ilin, 2001) i szereg innych.

Oprócz pojęć *stricte* z zakresu limnologii fizycznej w słowniku uwzględniono także hasła z dziedzin pokrewnych, które są ściśle powiązane z badaniem jezior. Tłumaczy to także fakt, że jezioro nie może być traktowane jako obiekt samoistny, gdyż jego funkcjonowanie uwarunkowane jest procesami zachodzącymi w jego zlewni. Ponadto zamieszczono szereg wzorów, wskaźników i danych tabelarycznych. W przypadku terminów, dla których istnieją określenia równoznaczne, posługiwano się odsyłaczami, np. karowe jezioro, zob. cyrkowe jezioro. W niektórych przypadkach określano w nawiasie etymologię danego terminu. Do opracowania słownika wykorzystano ponad 100 prac: encyklopedie, słowniki, monografie oraz opracowania specjalistyczne w postaci artykułów naukowych. Łącznie opracowano blisko 750 haseł. Różnią się one często pod względem objętości treści, co wynika z ich zakresu pojęciowego oraz hierarchii ważności. W hasłach dwu- lub więcejwyrazowych wyraz o pierwszorzędym znaczeniu dla treści hasła występuje na początku, np. krasowe jeziora, kompensacyjny poziom.

W słowniku zamieszczono kilkadziesiąt krótkich notek biograficznych badaczy jezior. Uwzględniono jedynie osoby nieżyjące, przede wszystkim Polaków, ale również obcokrajowców, którzy pracowali na terenie Polski, bądź mieli swój znaczący udział w ogólnym rozwoju limnologii. Wielu z wymienionych badaczy wniosło duży wkład w rozwój innych dziedzin nauki, często nie tylko ściśle przyrodniczych. W notkach zaakcentowano jednak ich osiągnięcia z zakresu limnologii. W tym celu uwzględniono kilka ważniejszych publikacji badacza, często o charakterze pionierskim, które wskazywały na możliwości rozwijania dalszych badań lub przyczyniały się do poszerzania wiedzy o jeziorach w ujęciu lokalnym, regionalnym lub ogólnym.

Słowa wdzięczności za ogromny wkład pracy na rzecz ulepszenia słownika przekazujemy Recenzentom – profesorowi dr. hab. Romanowi Cieślińskiemu i profesorowi dr. hab. Mariuszowi Rzętale.

Adam Choiński, Rajmund Skowron